

Επιφυλλίδες

Σταυραετοί του Δημοτικισμού

18 ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ: Ο ψυχαρικός δημοτικιστής

Τέλη του Φλεβάρη του 1909 οι φανατικοί οπαδοί του Δημοτικισμού στα Χανιά αποφασίζουν και δημοσιεύουν το καταστατικό του συλλόγου τους, για την εθνική γλώσσα. Παρά τον συντηρητισμό της χανιώτικης κοινωνίας, οι νεοϊδέατες Χανιώτες τολμούν και φτιάχνουν σύλλογο με την ονομασία "Ο Σολωμός" και στο πρώτο άρθρο του καταστατικού διακηρύσσουν:

Συσταίνεται Σύλλογος "Ο Σολωμός" με το σκοπό να διδάξει το θάρρος στην αλήθεια και την αγάπη στην πρόοδο, χτυπώντας την πρόληψη. Βάση του και όργανό του η εθνική γλώσσα.

Το καταστατικό υπογράφουν δεκαπέντε σύντροφοι και πενήντα μέλη. Ο σύλλογος διαδίδει δυναμικά τις απόψεις του, ετοιμάζοντας μάλιστα και διάλεξη. Με τη δράση του όμως αυτή προκαλεί την οργή των γλωσσαμυντόρων, που, μ' επικεφαλής τον επίσκοπο και τον γυμνασιάρχη, συκοφαντούν και προπηλακίζουν, κατά τρόπο χυδαίο, τους οπαδούς του "Σολωμού". Από κοντά και ο χανιώτικος Τύπος, ο οποίος συντηρητικότερος των συντηρητικών, και τί δε γράφει και τί δεν εξεμεί καθημερινά από τις στήλες του. Τόση η χολή του εναντίον των νεοϊδεατών που όπως τον διαβάσεις μένεις αποσοβωμένος. Αποτέλεσμα της τόσης οργής και κακότητας να διαλυθεί ο σύλλογος, ζητώντας και συγγνώμη με μια δήλωση που δημοσιεύεται και μάλιστα στην γλώσσα των συντηρητικών.

Στους δεκαπέντε συντρόφους του καταστατικού του "Σολωμού" βρίσκουμε και τ' όνομα του μεγάλου Κρητικού συγγραφέα και στοχαστή Νίκου Καζαντζάκη. Φανατικός δημοτικιστής, μπλιασμένος μάλιστα από τις αδιάλλακτες αρχές του ψυχαρισμού, δέχτηκε να πολεμήσει τον λογικιστικό από το ταμπούρι του "Σολωμού". Κι όταν αυτός διαλυθεί οργισμένος αλλά και πεισματάρης θα κατέβει στο Ηράκλειο, θα φτιάξει σύλλογο με το ίδιο όνομα και θα συνεχίσει τον αγώνα κατά των γλωσσαμυντόρων. Και το καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς (θεριστής του 1909) θα κάτσει και θα γράψει μίαν **Απολογία υπέρ της δημοτικής γλώσσας**. Την έστειλε αμέσως

Ήταν ένας γνήσιος δημοτικιστής και μάλιστα ψυχαρικός κι αυτό είναι ολοφάνερο σε κάθε σελίδα του τεράστιου έργου του.

ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

στο περιοδικό "Νουμάς", όπου και δημοσιεύτηκε ανυπόγραφο. Όταν, όμως, δγήκε ο Παλαμάς και την ύμνησε, ο συγγραφέας της, ο Καζαντζάκης, εγκαταλείποντας την ανωνυμία τον ευχαρίστησε.

Η απολογία μακροσκελής βάζει, κατά τρόπο σοφό, τα πράγματα στη θέση τους γιατί, όπως επισημαίνει, είναι ανάγκη όσο το δυνατό πιο καθαρά και πιο σοβαρά να νιώσουμε όλοι μας τι είναι και τι σημασία έχει το γλωσσικό μας ζήτημα. Και μόνο αυτό το κείμενο αρκεί για να δώσει στον Καζαντζάκη τον τίτλο του δεινού αγωνιστή του Δημοτικισμού. Η μαχητικότητα, το γλαφυρό ύφος και η σωστή αναπαράθεση των επιχειρημάτων, κάνουν την **Απολογία** ένα σπάνιο ντοκουμέντο (φωτ. κάτω), ένα μανιφέστο για την πάλη ενάντια στην καθαρεύουσα και τον συγγραφέα της ένα δημοτικιστή που ξέρει ν' απαντά στους επιτηδευμένους δημαγωγούς ή μεγαλόση-

ρούνε μικροφιλοτιμίες και πείσματα προσωπικά, μήτε φόβοι.

Γι' αυτό και οι δρισιές κ' οι ειρωνείες κ' οι κατατρεμίδες δε θα μπορέσουν ποτέ να μας κάμουνε ν' αποσυρθούμε και ν' στανώσουμε κ' εμείς τα χέρια και να δλέπομε με αδιαφορία, ασάλευτοι, την πατρίδα μας να φέγγεται στο χαμό. Ούτε θα μπορέσουνε να μας κάμουνε ποτέ ν' αγαναχτήσομε και να παραφερθούμε. Γιατί ξέρομε πως η αλήθεια είναι μαζί μας κ' εντός ως ο Λαός μάθει τί ζητούμε και ποιός είναι ο σκοπός μας, - θα 'ρθει μ' εμάς. Είμαστε ήρεμοι γιατί έχουμε δίκαιο.

Τα πράγματα είναι τόσο απλά, τόσο φωτεινά και ξάστερα που με πεποίθηση και γαλήνη στεκόμαστε μπροστά σας και σας λέμε: Κοιτάχτε τί σας είπαμε, σκεφτεί-

μολόγηση για το γλωσσικό του "πιστεύω". Ο-

ποχής του. Όμως η σικπή αυτή, θα παρατηρήσει άλλος μελετητής του έργου του Καζαντζάκη, δεν σημαίνει ότι ο Καζαντζάκης είχε αδιαφορήσει γι' αυτή την πλευρά της "πάλης" του. Αντίθετα, αφθονούν οι μαρτυρίες που καταδεικνύουν πως η επιμονή του Καζαντζάκη με το γλωσσικό ζήτημα ήταν συνεχής.

Εχουμε επίσης μαρτυρίες που μας λένε πως ο Καζαντζάκης εξέφρασε τη χαρά του που μετέφρασε τον Όμηρο στη δημοτική, που κατόρθωσε δηλαδή να βρει δημοτικές αντιστοιχίες για όλες τις ομηρικές λέξεις. Σε μίαν άλλη περίπτωση θα γράψει ο Γεώργιος Στεφανάκης που μαζί με την Ελλη Αλεξίου εδούσαν διβλίο για τον άνθρωπο και στοχαστή Καζαντζάκη το "Νίκος Καζαντζάκης. Γεννήθηκε για τη δόξα". Ο Καζαντζάκης είπε ότι "θεωρεί τη μετάφρασή του, της Ιλιάδας λογοτεχνικό μνημείο που θα δόξαζε τη δημοτική γλώσσα" και εκμητορητευτηκε τη χαρά που ένιωθε ζώντας τον πλούτο, την αρμονία και την πλαστικότητα της δημοτικής γλώσσας. Δεν είχε δοκιμάσει, καθώς είπε - συνεχίζει ο Στεφανάκης - μεγαλύτερη αισθησιακή απόλαυση. Τί γλώσσα, πρόσθεσε, τι γλυκύτητα και τί δύναμη.

Γράφει ο ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΗΣ

Ε. ΑΛΕΞΙΟΥ - Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ Γεννήθηκε για τη δόξα

μους αγράμματους που έσπερναν παρεξηγήσεις κι έφτυναν αμελέτητες και άδικες συκοφαντίες και διασέβαν στο λαό τα ονόματα των δημοτικιστών. Οι πέντε τελευταίες παράγραφοι της **απολογίας** αφορούν για να δείξουν από τί θάρρος και από τί τόλμη οιστρηλατούνταν ο Καζαντζάκης. Είναι ζήτημα εθνικό το γλωσσικό. Και σε τέτοια ζητήματα δε χω-

τε και κρίνεται μας. Το περιεργό με τον Καζαντζάκη είναι, πως σε καμιά σελίδα του τεράστιου έργου του δεν υπάρχει η παραμικρή μνεία για το γλωσσικό του πιστεύω. Ο Ν. Ανδριώτης στη μελέτη του "Η γλώσσα του Καζαντζάκη" παρατηρεί: Σε όσα έργα του Καζαντζάκη έχω διαβάσει δεν έτυχε ποθενά να συναντήσω καμιά εξο-

πι ήταν γνήσιος δημοτικιστής, και μάλιστα ψυχαρικός, είναι ολοφάνερο σε κάθε σελίδα του. Η γλωσσική όμως αυτή τοποθέτηση δεν είναι αρκετή για να χαρακτηριστεί η γλώσσα ενός λογοτέχνη, που η αξιολογική της επιφάνεια πρέπει να βρισκείται πάνω από το επίπεδο των κοινών γλωσσικών δεδομένων της ε-